

Előfizetési ár:
 Egész évre 6 frt.
 Fél " 3 " 50k.
 Negyed " 1 " 50k.
 Egyszeri szám ára 12 kr.

Felelős szerkesztő és laptulajdonos
KORBULY JÓZSEF.

Szerkesztői iroda és
 Kiadó hivatal:
 Kolozsvárt, Bel Monostor
 utca 20sz.

1 frt.
Gyula,
1 frt.

ereszty
80 kr.
80 kr.

erzen-
60 kr.
eredeti
50 kr.

20 kr.

1 frt.
1 frt.
60 kr.
60 kr.
1 frt.
75 kr.
75 kr.
75 kr.
75 kr.
1 frt.
75 kr.
zenéjét
80 kr.
1 frt.
dent"
1 frt.
Léo
60 kr.
2 kr.
0 kr.
be-

ELŐFIZETÉSI FELHIVÁS

AZ

„ÉLET és IRODALOM“

1884. év második félévi folyamára.

Az „ÉLET és IRODALOM“ czimű, az erdélyi részek egyetlen szépirodalmi és társadalmi közlönyére nyitjuk meg az előfizetést juli—december folyamra.

Eddigi — bár rövid — pályafutásunk felment attól, hogy nagyhangu ígéretekkel biztassuk az olvasó közönséget az előfizetésre; s e pusztá ígéretek után tartunk igényt a közönség pártfogására.

A nélkül, hogy a szerénytelenség vádjától tartanánk, hivatkozhatunk a kiváló írók fényes sorára, kiknek szives közreműködése tette lehetővé, hogy lapunkat irodalmi színvonalra emeltük.

A lefolyt félévi folyamban a következő írók neveivel találkozhattak olvasóink: Jókai Mór, Brassai Sámuel, Imre Sándor, Beóthy Zsolt, Szász Béla, Szász Gerő, Endrődi Sándor, Ábrányi Kornél, Jakab Ödön, De Gerando Antonina, Gyarmathy Zsigané, Sámi Lászlóné, Bartha Miklós, Jakab Elek, Széchy Károly, dr. Ferenczi Zoltán, Csernátoni Gyula, Medgyes Lajos, Lővey Klára, E. Kovács Gyula, Petelei István, Gabányi Árpád, Tolnai Lajos, György Aladár, Lugosi József, Ábrányi Emil, Dengi János, Réthy Lajos, Sümegi Kálmán, dr. Boros Gábor, Bartók Lajos, Reviczky Gyula, Farnos Dezső, De Gerando Attila, Jancsó Benedek.

Lapunk előfizetési díja marad a régi:

Egész évre . . . . . 6 frt. || Fél évre . . . . . 3 frt.
Évnegyedre 1 frt 50 kr.

A vidéki előfizetési díjak a kiadóhivatalhoz (Kolozsvárt belmonostor-utca 20. sz.) küldendők: helybeli előfizetéseket pedig Stein János könyvkereskedése fogad el.

Mutatványszámot ingyen és bérmentve bárkinek küldünk. Továbbá tudatjuk, hogy új előfizetőink lapunk első félévi folyamát 2 frt 50 krért utánrendelhetik.

HIRDETÉSEK

EREDETI
FRISTER és ROSSMANN
VARRÓGÉPEK.
Amsterdamban az 1883-diki kiállításon
„ARANY ÉREMMEL“
kitüntetett, tehát a legnagyobb elismerésben részesített
S I N G E R
varrógépeket készpénz. vagy 1 frt heti részletekbeni fizetések és hat évi írásbeli jótállás mellett ajánlja
Neeser János és társa
Kolozsvárt, tordautca 1. sz.
(7) (38—52)

Valódi mosott pamut.

Női kézimunka.

Öszi ujdonságok: asztalfutók s közepek, védkendők, párnák, hingtaszék-betétek, utazótakarók, stb. kézimunkák éppen most jelentek meg és nálunk jutányosan kaphatók.

A jövő évi kiállításhoz ajánljuk dús anyagraktárunkat, mintáinkat és rajzainkat.

Vidéki megrendelések és fölvilágosítások legpontosabban teljesítetnek.

Lustig Eszti és Neményi Hermin
BUDAPETS, Haas-féle palotában,
(25) szemben a „Magyar Király“ szállodával. (2—*)

Valódi mosott pamut.

Hímző anyagok. Kanevasz-szövetek.

KÖNYV- ÉS KÖNYOMDA.

STEIN JÁNOS

KÖNYVKIADÓ ÉS NYOMDÁSZ KOLOZSVÁRT.

Ajánlja az ev. ref. főtanoda általa már 35 éven át kezelt és legujabban a kor igényeinek megfelelőleg a legmodernebb betűkkel berendezett

KÖNYV- ÉS KÖNYOMDÁIÁT.

A könyomdában szakképzett metsző és nyomó van alkalmazva.

A nyomdai gépek elegendősége, valamint a munkaerő teljes száma lehetővé teszi, hogy minden

KÖNYV- ÉS KÖNYOMDAI MUNKÁT

határozott időre, tisztán, izléssel s oly olcsó árban képes előállítani, hogy bármely hazai nyomdával versenyezhet

A munkákhoz szükséges papír csak rendes gyári árban számítja.

Mindennemü és nyelvü **könyvek, folyóiratok, iskolai értesítők**, köz- és magán hivatalok részére szükséges **rovatos ívek, körlevelek, árjegyzékek, számlák**, diszes kiállításu **diplomák** és **tanulólevelek, nász-, gyász- és vigalmi jelentések, névjegyek, meghívók, tánczrendek, gyógyszerári jelzetek bor, roszolis** és más **vignettek, új évi** és más alkalmi **üdvözetek, vámjegyek, vásárcédulák, hirdetmények**, bármily nagyságu **falragaszok**, szóval minden e szakmába vágó fekete vagy színnyomatu munkák csinos kiállítását jutányos áron elfogadja.

Megrendelések Stein János könyv- és zeneműkereskedésébe (bel-középutcza 1. sz.) vagy a nyomda helyiségébe (bel-farkasutcza 20. sz.) intézendők.

— Vidéki megrendeléseket gyorsan és pontosan eszközöl. —

Különösen a **kir. közigazgók, megyei és városi hatóságok** és a **községi előljáróságok, valamint takarékpénztárak és biztosító-társaságok** figyelmét bátorkodik arra föl hívni, hogy hivatali szükségletekre megkívántató nyomtatványok gyors kiállítására s legolesőbb árszámítására különös súlyt fektet. **A községi bíróságok** részére szükséges nyomtatványokból raktárt tart s azokból kis mennyiségben **konez számra** is jutányos áron szolgál.

Minden idényre!

Dús választékban megérkeztek,

LEGOLCSÓBB ÁRBAN KAPHATOK

BETEGH PÉTER

NŐI PIPERE ÜZLETEBEN KOLOZSVÁRT, FÖTÉR

a legdivatosabb diszített és diszítetlen kalapok, kalap-formák és hozzá tartozó diszítő kelmék, kalap-fátylak, legyezők, keztük és számtalan legújabb divatu pipere tárgyak.

Nagy raktár menyasszonyi koszorúk és fátylaktól, Batist- és lenhimzések-
ből, a legjobb fajtájú és állású miederekből.

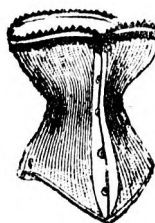
Gyári raktár por-köpeny, Jaquet-, mantilok- és napernyőkből.

Egy kitűnően képzett varrónővel (MARCHANDE DE MODES) rendelkezőn, ki csupán csak üzletem részére van elfoglalva, lehetségessé teszi a szakmámhoz tartozó divatcikkeknek, tisztítási és alakítási diszítéseknek stb. hihetetlen gyorsaság-
és pontossággal eleget tennem.

Női ruháknak a legiztetesebb elkészítését a legújabb divat szerint egy ruha-
derék és az előhossza beküldése után, felelősség mellett elkészítetek.

Teljes tisztelettel

Betegh Péter.

(24) (2—*)

ÚJ ZENEMŰVEK!! MAGYAR NÉPDALOK!!

STEIN JÁNOS

ZENEMUKERESKEDÉSÉBEN

KOLOZSVÁRT

k a p h a t ó k :

Guzsajosban. 4 székely népdal: 1. A fuszujka szára ... 2. Jaj de búsan harangoznak ... 3. Sóvárádon nevedtem ... 4. Huszár vagyok, azzá lettem ... Énekhangra zongorakisérettel át-
irta Lányi Ernő. 80 kr.

Parlagi rózsák. 5 kedvelt népdal. 1. Ha meghalok, temetőbe visznek. 2. Holdvilágos, csillagos az éjszaka. 3. Kalapom, kalapom csúrgóra. 4. Jaj Istenem, jaj de baj. 5. Az anyám arra kért. — Énekhangra zongorakisérettel alkalmazta Lányi Ernő. 80 kr.

Kolozsvári bokréta. 5 eredeti magyar népdal. 1. Keskeny utcán. 2. Zöld a mező. 3. Fényes napsugár. 4. Arany kantár. 5. Kolozsvári magyar leány. — Énekhangra zongorakisérettel szerző Lányi Ernő 1 frt 20 kr.

Meteor-polka. Zongorára szerző Atala. 60 kr.

Adél-négyes. Zongorára szerző Dorozslai Adolf. 75 kr.

Máramarosi „Magyar-román testvériség.” Négyes. Zongorára szerző Dorozslai Adolf 75 kr.

Krakovianka. Lengyelke. Zongorára szerző Mazalik. 50 kr.

Felhívás tánczra. Tipegő. Zongorára szerző Deutsch A. 60 kr.

I-só magyar ábránd. Zongorára szerző Szenkovits Gyula. 1 frt 50 kr.

Székely-induló. Zongorára szerző Schlögel L. 50 kr.

József (Defilir) induló. Zongorára szerző Schlögel L. 50 kr.

Piknik. Rezgő-polka. Zongorára szerző Salamon János. 50 kr.

Chou-chou. Keringő. Zongorára szerző Salamon János. 80 kr.

➔ Vidékre. az árnak postautalvánnyal való beküldése mellett, bérmentve.

STEIN JÁNOS

erd. muzeum-egyleti könyvkereskedésében Kolozsvárt megjelent és kapható:

VADROZSÁK, KRIZA JÁNOS

által szerkesztett székely nép-költési gyűjtemény.

I. kötet 2 frt 50 kr.

Pompás díszkötésben 4 frt — kr.

Az árak előleges beküldésénél 15 kr. küldendő bérmentesítésre.

ÉLET ÉS IRODALOM.

SZÉPIRODALMI ÉS TÁRSADALMI HETI KÖZLÖNY.

ELŐFIZETÉSI ÁR:

Negyedévre	1 frt 50 kr.
Félévre	3 " — "
Egész évre	6 " — "

Egy szám ára 12 kr.

FELELŐS SZERKESZTŐ ÉS LAPTULAJDONOS:

KORBULY JÓZSEF.

Az előfizetési pénzek, valamint a lap szellemi részére vonatkozó közlemények a szerkesztőhöz küldendők. (Kolozsvárt, Belmonostor-utca 20. sz.)
Helybeli előfizetéseket elfogad Stein János könyvkereskedése.
KÉZIRATOK NEM ADATNAK VISSZA.

I. Évfolyam.
Harmincznyolcadik szám.

Megjelenik minden vasárnap 1--1½ ívnyi terjedelemben.

Kolozsvárt.
1884. szeptember 14.

Az új kor szelleme.

(Két közlemény.)

II.

A középkor népei imádták az Istent, de annyira, hogy csaknem elfelejtették mellette a világot: vonzódtak hölgyeikhez testtel-lélekkel, de sokkal inkább a lélekkel, mint a testtel.

A lovagok szerelme földfeletti lények szerelme volt. — Társadalmuk csaknem a tulvilágért létezett egészen: kereskedelmeket, iparukat, háborúikat tulvilági eszmékért folytatták — (keresztes hadjáratok.) Tudásukban igaz, gondoltak a végesre is, de előszeretettel csak a végtelenre foglalkoztak; gondoltak az anyagra is, de százszor örömelebb foglalkoztak a szellemmel. A részlegesről mindjárt az egyetemesre emelkedtek; mert az egyetemes a szellem sajátja, az anyag mindenben részleges. — Művészetünkön annyira erőt vett a szellem, hogy csak nem láthatatlanná lön az anyag.

A tulzás megboszulta magát, s az új korban minden megfordítva történt. Az emberek imadják a világot annyira, hogy mellette csaknem tökéletesen elfelejtik az Istent; szeretik hölgyeiket testtel-lélekkel, de inkább a testtel, mint a lélekkel. Társadalmukban, kereskedelmükben, iparukban, vilongásaikban csaknem teljesen megfélemedtek a tulvilág, egy jobb jövő csálhatatlan létezéséről. E népek tudásukban gondolnak, igaz, a végtelenre is; de előszeretettel foglalkoznak a végessel; hébe-hóba gondolnak a szellemre is, de százszor örömelebb foglalkoznak az anyaggal. Az egyetemesről mindjárt a részlegesre szállnak, mert az anyag mindenben részleges. Művészetünkön annyira erőt vett az anyag (a renaissance), mely mindenben az anyag előnyeit emeli ki, hogy csaknem láthatatlanná lön a szellem.

A középkor nem szerette, hanem szenvedélyesen beleszeretett a szellembe és ez volt hibája; az új-kor nem szereti, hanem szenvedélyesen beleszeretett az anyagba, és ez bűne.

A tiszta szeretet könnyen hajlik az ész uralma alá, a szerelem ellenben a szenvedélyek kevélységével bír, nem akar vezetetni, hanem csak

vezetni s ezért viszi az embert mindig a tulzás örvényébe.

Ez okoskodásunkra, a melyben mi az új-kor szellemének keletkezését, emberi természetünk egy változhatatlan törvényéből törekedtünk megmagyarázni, egy igen szellemes ismerősünk egykor a következő talpraesett megjegyzéssel felelt:

„Mikép volna lehetséges az, hogy az emberiség egy értelemmel és szabad akarattal bíró lény. Ön szerint okvetetlen egy elkövetett tulzából az ellentétesbe rohan? Hisz ilyet állítani annyi, mint megtagadni az emberiségtől az ésszt és a szabad akaratot!”

Nem, e nehézség megoldható, a nélkül, hogy elvonnók lényünknek egyik isteni adományát, akaratát szabadságát.

Az emberiség, fájdalom, azon szomorú helyzetben van, hogy társaságának céljáról, boldogulásának eszközeiről, minden egyes tagja nem elmélkedhetik. Először enni kell és csak aztán gondolkodhatunk. A kevesek tehát, kikre a társadalomban az ez irányban való gondolkodás bizva van, még eddig mindig, az emberiség igen nagy kárára, nem igen vezethették a társadalmat, mert kevesen és viszonylag erőtlének voltak. Tehát a a szenvedély és nem az ész vezette ez ideig nagyrészt a társaságokat. Vegyünk egy példát. Egy nép, a mely az eszme egy tulzából ki akar emelkedni, minthogy a vaköszön, a szenvedély egyetlen kormányozója, természetesen az ellentétes tulzás felé rohan. Ekkor a néhány böles, a mennyivel e nép rendelkezik, elé áll és fölismervén az éjek hosszas virasztásai után az eszmék középútját, oda kiált a tömegnek: Polgárok, itt a középút, ne tovább! Mi történik? Szavuk a pusztában kiáltozóknak szózata. A nép rivalgása, mint az égiháboru, nyomja el ezt a néhány sikoltást. S a vaköszöntől hajtott nem gondolkodó tömeg pehelyként ragadja magával a tehetetlen gondolkodókat. Innen van az, hogy az emberiségnek egy végtelből okvetetlen a másikba kell esnie.

Mi tehát ezek szerint manapság is még a tulzás egy irányában lévén, teljes erőnkől arra vagyunk kötelesek törekedni, hogy a társadalom lassan, rázkodtatások nélkül az arany középútra térjen. Azaz, hogy a szellemekben, a társadalom minden intézményében a realizmus és az idealiz-

mus egyenlő helyet foglaljon el és folyton egyensúlyban álljon.

Ha eljövend, ez lesz a tökéletesség kora. A boldog kor, „mely után buzgó imádság epedez száz- ezrek ajakán“.

Mikor érzük el? Ki tudja, talán soha! De annyi bizonyos, hogy ma azoknak, kik a társadalom tökéletesülésén munkálni akarnak, első és szent kötelességük az idealizmust okszerűleg tölük telhetőleg terjeszteni. Támogatniok kell az egyházakat, istápolni a költöket, a tudomány és a művészetek minden nemét.

Csak ez az irány menthet meg attól, hogy elkerüljük az örvényt, mely látongva fenyeget. Minden bukás az esztelenség büntetése.

DR. ESTERHÁZI SÁNDOR.

ÚJ VILÁG.

— Elbeszélés. —

Irta: TOLNAI LAJOS.

(Folytatás.)

Hatodik fejezet.

Az ünnepélyes megnyitás.

A Turjáni kastélyba, innen egyik dunamel-léki kis városból kapott poros, nyikor-gó bérkocsi döcög be lefitygó bőrlá-dával, melynek kibomlott részeiből kü-löntéle ing-gallérok, kézelők, nyakravalók és hirlapok hulladoztak ide-oda. Szaladnak is a bárka nyomában a béresnek és béres gye-rekek.

A kocsis káromkodik, a kiugrott vendég ur is káromkodik és policiával fenyegetődzik — a mi itt, istennek hála, nincs — és szedi össze kigyult képpel elmaradozott drága ékességeit.

— Nos, mi az? Demeterné szedjen össze mindent.

— Ne legyek becsületes asszony — kiáltott nevetve a kaczkias kovácsné — ha nem mondok igazat, de nagysás urfi itt még festék is van.

S magasra emelt egy finum metszett homu-

kás üveget, melyben csakugyan valami festékszerű folyadék volt. De mégis talán nem arcfesték.

Mint az ölyű, úgy csapott a magas fiatal vendég az asszonyra s egy mozdulattal kikapta kezéből a kérdéses üveget.

Azzal egész eleganciával fordult a csarnok lépcsőin álló Turjáni Vilmos urhoz, finoman a hóna alá csapta kürtő kalapját és hármat ékes hajlongással előre lépett.

— Turjáni Vilmos földbirtokos ur ő Nagyságához volna szerencsém?

— Igen — szólt elragadtatással Turjáni ur — a Nagyságos szép czim hallattára.

— Van szerencsém csekélyégemet bemutatni — én Karácsondi Aladár vagyok, miniszteri czimzetes — tess, segédfogalmazói helyettes — tess, Méltóságos Dencz oldala mellett, ki közel rokonom. Hivatalos bizalmi küldetésben. Ah, nagyon örvendek, hogy Méltóságodat épen szerencsés vagyok honn találhatni. Osztályunk tele van a Nagyság magasztalásával. Valóban a Turjáni név a főváros legmagasabb köreiből — ah igen, igen — még excellenciás termekben is ismeretes. Nem is csoda, oly áldozatkészség, oly fenkölt lelkü intézmény — egész iskola összes felszerelvényeivel a Dencz-féle mapákkal, abécze — azaz tankönyvekkel a híres berlini Hirthharth modorában — az a legnagyobb elismerést érdemlő ténykedés. Bizodalmasan, de egész diszkreczió mellett, lesznek is Nagyságoddal közléseim.

Fülepek, Rigók, Bárányok, Esztáriak, Felváziak, új Báthoriak, Szirmayak, Szerémiek, Károlyiak, Szemerék, Hubák a megye előkelő gentryifjai; ha most látnak önök — kik még semmiféle iskolát nem alapítottak és így hát következőleg semmiféle lapban meg nem is óvácioltattak — ha látnak, mint ragyog a leendő kitüntetések előérzetében a Turjáni Vilmos ur kövér kettős álla, piros egészséges két orcája s mint emelkedik még fölebb pisze kis babszemnyi orrocskája: hát akkor gondolom, nem fogna egyéb óhajtásuk lenni, mint minél előbb hozzá látni az alapításokhoz, fundációkhoz. Nézni, hogy néhány ezer porlott, töredezett téglát valamely nyomorult paraszt iskola javára honnan adjanak és néhány szál hasznavehetetlen gerendát honnan áldozzanak fel a hazai cultura örök dicsőségére és nézni, hogy ezt felcziczomázva valamely éhen korász falusi journalistával, hová

küldessék be. Ellenzéki vagy kormánypárti lapba; ellenzéki, — de mégis talán kormánypártiba.

Turjáni ur szinte ölében vitte be Karácsondi Aladár helyettes fő-főtisztviselő miniszteri bizalmi küldött urat.

A cifra livrés inas alig hordta fel a frissitöket — Karácsondi Aladár ur azonnal fekvő helyzetbe is vágta magát egy ringó széken s csak úgy az orrán (de szép horgas sas orrán) keresztül terjesztgette elő titkos küldetése részleteit.

Most már nem Turjáni ur volt otthon, hanem a fő-főhelyettes bizalmi küldött ur.

— Te kedvesz barrátomm Vili — így folyt már a fővárosi szabásu bizalmi társalgás — te itt nagyszerűen élsz.

— Oh jól élek.

— Látszik, szeretném a konyhát a nagybátyám konyhájába áttenni.

— No és ott talán? Nem hinném.

— Átkozott roszul eszünk Pesten. Boraid reményem jók.

— Azok jók.

De Turjáni ur bizalmasabb közléseket várt volna már, miniszterialis közléseket a Dencz-féle hatalmas bureauból.

Azonban egy bizalmi küldött nem tesz addig egy érdemleges lépést is, míg fölségesen nem ebédelt és ivott és alkalomszerűleg egy kis csöndest nem látott.

Ezek a magok rendén meg is történtek.

Aladár ur sikeresen hajtotta végre gavaléri műveleteit.

Tehát most már.

Igen. Karácsondi ur föltette hivatalos szemüvegét, jól megnézte a vadat, jóízűen nevetett magában és közlendőihez fogott.

— Te édesz barrátom Vili, úgy tudom itt egy igen szép ünnepélyt akarsz rendezni Dencz bátyám tiszteletére? Nagyon helyes. Lássam, minő programmal?

Vili ur hánykolódott, mint a hal a varsában és nem tudta, hol kezdje. Köhögött, fújt, lóbbálta magát és borzolta pompás fürteit, annak jeleiül, hogy nem képes elgondolni, mint fogjon a dolgok kiviteléhez.

— Megengeded, hogy én adjak programot?

— Oh ezer örömmel. Nagyon le fogsz kötelezni.

— Itt van egy csinos beszéd. Már nyomtatásban. Rövid, de felette hatályos, remek kis mű. Ezzel fogadod Dencz bátyámat. Ő válaszol ex abrupto. Mester ő ezekben. Tudod, ezt a kis remekművet be fogod tanulni.

Be.

— Hogy akarod fogadni bátyámat?

— Hát természetesen négy lovon — és magam hajtok.

— Az egy kissé elkoptatott valami —

— De a királyokat — —

— Ah, ah — az nem tartozik ide. Magyarosan, legyen öt ló.

— Lesz.

— És egy kis csinos banderiumot a megye gentryjéből. Bátyám nem szereti a parasztokat. Megunta őket ifju korában.

— Ez is lesz.

— No és egy kis diadalkapu, de jó magas. Lássék ki messzire s lehessen alatta kényelmesen áthaladni. Csak ezért. Tudod?

— Magasat fogok csináltatni, akár mint egy torony.

— Én magam fogok pompásan leirni mindent. Nagyszerűen kisujtásozlak. Meglásd, a kivánt eredmény nem marad el.

Legdrágább szivarait tömte Turjáni ur Karácsondi Aladár urba. Reszketett a gyönyörtől. Oh, ha szegény apja élne. Azonban jobb, hogy nem él — így ő maga lesz a család első nagyságos feje.

— Hát fehérbe öltözött leányok — állott elő Turjáni ur, hogy már ő maga is mutasson fel egy eszmét.

— Természetes.

— Tizenkettő legyen?

— Mentől több, annál szebb. Csak jegyezd meg, hogy a legelőkelőbb családok leányai. Ez igen sokat tesz.

— És hát — batorodott fel az első lépés szerencsésén Turjáni ur — a banquettre nézve.

— Oh azt merőben rád bizzuk. Bátyám az effélékből nem sokat csinál, mindent megeszik, mert otthon borzasztó konyhát tart.

— Hát borok? Fölséges szegszárdim van.

— Egészen rád bizzom. Látom jó kezekben van az ügy.

Ujból felbátorodott Turjáni ur.

— Ne nézzük meg az iskola-épületet?

TÁRCZA.

Drezda és a sixtini madonna.*)

Drezda, 1882. jul. 16-án.

Repülünk a végtelennek látszó zöld síkságon. Berlin tornyai, mint álmkép tarka-barkaságai, egymásután eltűnnek a ködös láthatáron. Fenyvesek üde illatával vegyülve omlik a köszénfüst ablakainkon be és ki. Sohajt, tüszent egy néhányszor vaslovunk s már halmosodik a táj; még alagut éjszakáján is átrohanunk és szőlőhegyek, kellemes nyári lakok aljában, virágzó földeken sietünk a tá-

*) E lap közelebbi számában olvastam dr. Csernátóni Gy. barátom szép sorait a sixtini madonnáról; önként villant meg fejemben az általam is megtett út leírásának idevonatkozó lapját kiszakítani és épen ugyanabban a szépirodalmi lapban közzétenni. Talán kapóra jó szellőztetés. F. D.

volból már tüntén ragyogó Drezdába, az Elbe napfényen csillogó hullámaihoz.

Ha Berlin méltóságos, Drezda meg bájosnak nevezhető. Kiesen nyulik az Elbe két partja mellett a hírneves, kedves város. A sok füstbarnította épületnek valami régies bizalmat gerjesztő hatása van s a távolról, erdős halmokról alátekintő kastélyok, villák pedig gyönyörű háttérül szolgálnak. Az élet eleven, pezsgő s még sem az a kábitó világvárosi zaj: nem csoda, ha ezrivel tódulnak ide idegen családok, angolok, francziák, a nyár kellemeit élvezni.

De a mi engem mindenképp érdekel s a miért a városról magáról majdnem egészen megfedkezem: a gyönyörű, csodaszép képtár. Ó-Drezdában, a nagy hiddal majdnem szemben, van egy párját ritkító szép tér, a mely csak a berlini muzeumok terével hasonlítható össze — a színháztér, három nevezetes nagy épülettel: az egyikben imádkoznak, ez az arányos templom; a másikban játszanak, de úgy, hogy sir is bele, ki nézi: ez a drámai művészet szentélye, a Sempertől épített színház, oly classicus építészeti arányokkal, oly nemes egyszerűségben, hogy a világon szebb színházi

épület nem is képzelhető; — a harmadikban bámulnak és némán gyönyörködnek: ez a híres képcsarnok.

A színház nyáron zárva; a templom és még a képcsarnok áll választásom előtt. Nem igen habzdom; ottlón is van elég templom; aztán a művészi, nemesebbnél-nemesebb gondolatokkal és szebbnél-szebb alakokkal megrakott falak között nem lehet épen úgy imádkozni, mint a világ bármely hivatalos szentélyében? Reggeltől estig a képcsarnokban lakom, nem tudok betelni nézésével. Mint midőn a napsugarak elhomályosítják az éji ég díszeit, úgy kezd elenyészni emlékemben a berlini képtár, midőn Correggio, Rubens, Raphael búvó képei előtt állok.

A képtár gyöngyszeme a sixtini madonna, kinek már fényképei is régen meghatottak. De mi az az eredetihez képest, hol a mester ihletett keze által oda lehelt színek és alakok közvetlen hatását érezzük! A madonna csak az eredetiben ölti magára azt a csodás, rejtélyes jellemet, csak az eredetiben, melylyel talán a biblia csodáját olda meg Raphael, hogy anya lesz és mégis szűz marad, a világ romlott levegőjébe kerül s mégis rom-

— Oh hagyd el a sok poros, bűzös iskoláját. Elég lesz, ha akkor betekintünk. Különbözőzítők fel. Legyen a népnek is egy kis látnivalója.

— De bál legyen?

— Az a fő, pajtás. Természetesen a bál. A többi lirim-lárum.

A két derék modern ifju szive legbelső rejtekéig megértette egymást, vigan kaczagott a formalitások bohóságain, melyek a szegény buta népeért szükségesek és áttért oly közlésekre, melyek már az ifjuság gyönyöre — és nem culturalis ténykedések.

E program szerint állapotított tehát meg a mindigháti új polgári iskola megnyitási ünnepélye. 1878-ik év augusztus hó 18-ára.

Ez értelemben küldettek hát a hivatalos meghívók, lapokhoz tett jelentések, szerkesztőségi meghívások — jobbra, balra mindenfelé.

(Folyt. köv.)

FEL PUHA PÁRNÁDRÓL...

Fel puha párnáról

Hamis istenségnek tömjénező lélek!
Nem látod-e, hogy az, a kit úgy szerettél,
A ki miatt annyit, oly hosszan szenvedtél
Játékot üz véled?

Haragodnak lángját
Szítsa az utálat önmagad megvetve:
Hogy úgy tudtál hinni a hamis bálványnak,
Hogy büszke fejemet porig megaláztad,
Lehajtád előtte!

Koldus-indulattal
Ajkamon imával leborultam térdre,
S könyörögtem üdvért — büszkeségem árán —
Egy pillantásért s a büszke bálvány rám
Megvetőleg néze.

És tovább esengtem:
Nincs oly gazdag mint én, nincs több a világon,
A mit kigondolhat ember képzeletben:
Egy szavadra meglesz, mert az én szerelmem
Végtelen világom.

Végtelen világ, te
Egyedül istene! jer, lakozzál benne.
Nézd: már áll az oltár s az oltáron képed,

Nem gyalázza földi szem meg istenséged,
Fátyollal fődöm be! . . .

Bűvös berkek árnyán,
Távol a világtól, hogyha megpihenek,
Szép szemedbe nézve, ha karod ölel át:
Oh e boldogságot irigyelni fogják
Magok az istenek!

. . . És te rám mosolygál.
— Ez az édes mosoly egykor mi volt nékem!
Hosszu hervadásnak szánt virágon harmat;
Gyarló embernek mit csak egy isten adhat:
— Napsugár az éjben!

Most hitem zászlója
Meggzagatva többé nem magasha lobog;
Ugy nézem magam mint tengerek hajósát,
Kinek hajóját a parttól messze dobták
Kegyetlen viharok.

S hogy megmentsé öltét,
Féltve őrzött kincsét a habokba szórja.
Én is messze dobom magamtól szerelmed,
— A mi üdvöm volt, az gyűlölet tárgya lett
Mióta — más bírja!

Köny, fájdalom nélkül
Kitépem szivemből örökre emléked;
S bár kísérjen árnya: a varázs már nem él,
Porba' hever szobrod és újra szüléssél,
Hogy újja teremted!

Szivemben haraggal
Mentem, hogy ezeket szemébe elmondjam
Ott állt. . . homlokára gloriát vont a fény.
A hamis istenség rám mosolygott csak — s én
Eléje borultam.

SZENTESI LAJOS.

A NAGYBÁCSI ELBESZÉLÉSE.

— 1884. —

LEIRTA: FERENCZI ZOLTÁN.

(Folytatás.)

III.

A kísérlet tehát nemcsak érdekes volt, erre akkor nem is gondoltam, hanem biztatott a sikerrel is. S én feltettem magamban, hogy ennek sikerülnie kell. Azt hiszem, következetes voltam. Előre azt eszeltem ki, hogy úgy fogok eljárni, mint a természettudós valamely kényes és veszélyes kísérletnél. Nem hagy-

tam el egyetlen elővigyázati rendszabályt sem, a mit csak szükségesnek hittem.

Avval kezdtem, hogy mig az erdésné itt volt, egyszer sem mentem oda, a mi ugyan tapintatlanság volt Décseyné iránt: de ez most nem számított. Midőn pedig néhány nap mulva látogatást tettem s a megszokott csókra egy pillanatnyi alkalom nyílt, különböző kérdésekkel tartottam távol a leányt s a csók elmaradt. Másnap azonban, hogy fel ne költsem gyanuját, odanyújtottam arcomat a csókra s megsimogattam arcát s ez így ment váltogatva.

Másfelől pedig czélszerűnek láttam a biztosabb visszavonulásra mind nagyítani a távolságot. Tapasztaltam már, hogy a ruha is távol tartja néha az embert. A merev öltöny, a kikeményített öltözék szabályossága majdnem azt a benyomást teszi, mint mikor a régi hős felvette pánczélát, lebecsátotta sisakrostélyát s kardját előre feszíté. Így tevék hát. Mindig csinosan s feszesen öltöztem s némi előkelőséget negélyeztem. Röviden, háromszorosan begombolkozott levék, mint olyan, a kinek vagy épen nincs kedélye vagy oly mélyen tartja, hogy nehéz hozzá félni s kívül visszatartó gőggel keríti el magát minden bizalmasságtól.

Könnyen meglehet, hogy Décseyné ezt iránta való természetes hódolatnak magyarázta, azonban a leány figyelmét nem kerülte el, hogy némi változás történt. A szerelmes finom érzéke megsugta, hogy kerülöm őt. Egy este a szokottnál későbbben menvén haza Décseynétől, a háznál álló akácza mellől lépett elém.

— Te vagy az Julcsa? — kérdém kissé megrezzenve a sötétben.

— Én vagyok, siet nagyon?

— Későcskén van. Valami mondani valód van?

— Azt hiszem — igen, — hát nem akar, épen nem akar velem beszélni.

— Oh édes istenem, hát hogyne akarnék.

— Igazán akar? Mert lássa — mondá vonakodva — én — na olyan bolondos is vagyok s mire mondanom kellene, azt hiszem mindent épen más-képen volna jó mondani, mint a hogy gondoltam — mért is nem vagyok okosabb — — —

Elhallgatott, mintha bátoritást várna.

— Mit akarnál, hogy lássak?

— Hát, — mondja igazán nem haragszik

A honnan édes összhangjával olykor
Föl-fölseng ide a hívó haranyszó...
Oh, Isten s angyalok! értem, ha innen
Elégedett mosolylyal nézitek,
A mint megnyílik fényhullámú felhő,
A zsámolytok alatt szent némaságban,
Gyönyörsugárban úszó kis világot!
De jönnétek csak ám velem oda,
A város fala, szűk zugólyai,—
Rózsás felhők alatt a sáros földön,
A küzdő, nyüzgő emberek közé —
S ti is, könyezve még, sóhajtánatok:
Hogy is oly szép ez a szegény világ!

De nemcsak ő bűvös egy teremtés, a mellék-alakok is nagyszerűen összhangoznak e remekműben. Kivált a két kis angyalka a Mária lábai alatt, a kedvesség, az üde bájosság netovábbja. Valódi angyalok!

Az egész művön varázsszín és tulvilági fény ömlik el. Talán a keresztény képzőművészet legnagyobb rémeke!

DR. FARNOS DEZSŐ.

*

latlan. Minél tovább nézem, annál kevésbé értem; mint a természet, minél meszebbre haladunk kémlelődsünkben, annál bonyolultabb lesz, mig végelőkbe dörög a másithatlan szó: „megoldhatlan vagyok!“ A nyugalom és lángoló érzés, gyönyör és fájdalom, naivság és istenség oly különös vegyülete, hogy nincs más mód, mint lemondani magyarázatáról és szó nélkül gyönyörködni benne, miként a körüle s alatta levő szintén remek mellék-alakok teszik.

Több van benne az anyaszeretetnél; a Madonna della Sedia az igazi anya, ki melegen átkarolva kisedtét, felejt a világ baját! A sixtini több mint emberi nő. Messze elmarad ugyan a görög istenség méltóságos fenségétől s a keresztény világnézet emberiesen meglágyítja szívet: de az azért van benne az emberfelettiből. Gyöngéden tartja ugyan karjaiban a lángeszű Jézuskát, de szemei a távolba tévedeznek: szeretete nem a közönséges, csak saját gyermekére szorító szeretet, hanem egyszersmind a szenvedő emberiségé, mely a felhőkön lebegőnek lábai alatt bajjal, nyomorral keresi mindennapi kenyerét. Ő tudja, hogy gyermekét nem a maga gyönyörűségére szülte; sajnálja

az emberi nemet és saját anyaszeretete árán készülni segíteni rajta. Innen a szeretet és fájdalom nemes vonásain. Gyönyörérzet is fogja el, a mint lebeg a felhők aranyhajain a föld felett; de a könnyű lebegés gyönyörérzetébe s anyaszeretete melegébe belevegyül a részvét és lemondás szentelt könye.

Perczig sem hagy nyugton ez a gyönyörűen izgató, fenséges kérdőjel, Raphael e bámulatos alkotása. Ujra, meg újra előbe áll feledhetlen édeskedves arca. Több gondolkodás után, nyugalmas órák alatt, melyekben a feleki erdő balzsamos sürrűjében kóborolok, tiszta őszi napon lassanként tisztulni kezd előttem az eszme — — és most úgy érzem, a következő sorok fejeznék ki, a menynyire lehetséges, a sixtini madonna jelleme s lelki állapota mivoltát a legmegközelítőbben.

Mióta szállék fellegek közé,
Olyan szép színbe öltözék a föld,
Oly bájosan mosolyganak felém,
Hegykartól védve, ember művei!
Mint a szalagra tűnde gyöngyszemek,
Fűződnek csermely oldalára falvak
Kis házikói, fénylő tornyai.

meg? Most olyan uras és büszke lett, ha nem tudnám, hogy milyen, talán egyebet gondolnék.

— S mit gondolsz?

— Én — azt — gondolom — mondá akadozva, ne is hajtson reá, én olyan ostoba leány vagyok, de — én — úgy — érzem — hogy engem megunt.

— Meguntalak? Ez egyetlen szóra összeomlott egész logikám s maga alá temette jól kigondolt rendszeremet. Ha csalódnai nem akartok, csak azt ne higgyétek, hogy igen okosak vagytok s hogy kivált az érzésre tartozó dolgokat szabályozhatjátok. Különösen a szerető nő szenvedélye hogy is volna rendszerhez alkalmazott, a melynek legnagyobb ereje épen az, ha vakon indul az első behatás után.

— Aztán honnan hiszed, bohó gyermek, hogy meguntalak?

— Bajos volna azt elmondani, de érzem

— Pedig nem jól érzed gyermekem, te nem tudod azt, hogy mennyit foglalkozom veled.

— Az mind más — mondá szomoruan. Magának oly jó szive van, hogy mindenkivel törődik, ha szenvedni látja. De mi azt nem mondjuk még szerelemnek. Az valami egyéb. Oh istenem, mért is nem születtem én olyan sorsunak, mint az asszonyom, hogy tanultam volna sokat, sokat, akkor beszélhettem volna velem is olyan szép dolgokról, mint vele. Sokszor gondolom, oh bárha leimádkozhatnék egy olyan gyémántos csillagot s lennék gazdag, de gazdag, akkor még tanulhatnék s megszerethetne.

Mit tehettem mást? Megcsókoltam a lányka homlokát, bámulva e szívet, melyben a nemes indulat alig, alig tudott megférni, bárha nagyobb volt, mint a hogy az élet rendes mértéke mutatja.

— Hanem az nem is olyan nagy baj, hogy engem nem szerethet — mondá hirtelen s szenvedélyvel, elég, ha én szeretem. Meghalok, de szeretni fogom, ha rám se néz, ha megvet. Hiszen a szerelem nem kölcsön, hogy az ember csak azt fizesse vissza, a mit kapott. Én úgy érzem, hogy szívem annál többet nyer, mentől több szerelmet ad s megtízszerezedik, mint az a garas, mit a koldusnak adunk.

— Oh gyermek, gyermek, te bölcsesé tehetnél e gazdag tudatlanságodban egy királyt. Mindenesetben jogod van szeretned s szeress is s én is szeretlek, a hogy tudlak, reméllem mindennek a legjobb vége lesz, tevéem hozzá; de sötét aggodalom borult lelkemre.

— Mindennek a legjobb vége lesz, nem, minden jó lesz s vége sem is lesz soha, de soha. Úgy-e nem, nem lesz vége soha? Oh bárcsak okosabb lehetnék, beh jó is volna az nekem.

Szorosabban öleltem magamhoz a leányt, mintha ezzel akartam volna kifejezni a szerelem erejét, hogy megnyugtassam, a mint csak lehet. E közben keleten a hegyzakadék élén, mint egy fényes pásztortűz első lángja tünt fel a fogyó hold sárga fénye s egy pillanatra aranyos fényben uszott a falu. Az éj állatai felébrédtek. Az elpihent de nevér új szürkületről álmódva, megébredt; a grófi udvar régi csűrén a bagoly jósolgatott; az éji bogár zümmögve, bután verődött a kőfalhoz, koppan egyet s leest; a tücskök egész raja mozdult meg, mintha valamely álomélet zajának visszhangja volna e csirszelés vagy távoli vigalom zenéje. Én a fának dölve tartottam karjaimban a leányt, keresve a lehetőséget, hogy eltávozhassam. A leány fejét hátra hajtotta s szemembe nézett.

— Legalább láthatom az arcát, ki tudja, fogom-e még valaha nézni ilyen közelről?

— Bizony Julcsa, az nem sokáig lesz. Pár hét múlva vége a nyárnak s aztán Kolozsvárra kell mennem.

— Az baj, erre nem is gondoltam. Úgy hát egészen elvesztem magát. De nem, mondá élénken, én is bemegyek szolgálni.

— Azt nem teszed.

— Bizonyosan nem, ha azt akarja; de miért ne mennék? Nem leszok én ott terhére.

— Te azt nem érted Julcsa, Kolozsvár szép város is, nagy város is; de nem mindig jó város. De most menj lánykám, mert késő az idő s magam is haza felé igyekszem.

— De ígérje meg, hogy addig naponként megengedi, hogy lássam.

— Mindenesetre.

— Oh legjobb, legnyájasabb ember az egész földön, mosolyogva mennék el érte, és utána hegyen-völgyön, a míg csak lábaim bírnak s akkor, ha lerogynék a fáradságtól, lelkemet küldeném maga után — mondá, mi közben hirtelen lehajolva megcsókolta kezemet.

(Folytatása következik.)

Egy komédiának utolsó felvonása.

Irta: ABONYI Á.

(Folytatás.)

Még a reggelizés alatt közölte vele, hogy délutánra vadász-társaságot vár, s hogy az, hihetőleg négy óra tájban fog a park alsó végén felkerülni a kastélyba. Munkásait még hajnalban kirendelte, hogy szép tisztára hozzák rendbe a főútat. Azok a parancs szerint nyomban hozzá láttak a dologhoz, de később megcsappant a nagy buzgalom.

Csak mikor úgy tíz óra tájban a feljök tartó Benjamin urat pillantották meg, fogtak ismét hozzá, nagy sebbel-lobbal. Benjamin ur letért a főútról pihenő padjára. Oda elkísértük. Kisérjük tovább, a mint másodizben indul a dolgozók felé, hogy megbiztatásának eleget tegyen.

A melyben nem szívesseget látott a maga részéről, hanem megalázást attól, a ki fentartója. És legnagyobb ellensége a világon; úgy gondolá.

Benjamin ur lelke mélyéből utálta azt a függést, melyet önmaga szerzett esztelen pazarlásai által; és mert öccse nem engedte őt kórházi álom-szalmanézni, nem engedte át családját — nejét és fiát — a bizonyos nyomornak, meggyűlölte önmagát, öccsét, az egész kaczagó, vergődő, nyomorult világot, mely nem érdemes arra, hogy okos ember észrevegye.

Csak gyógyuljak meg, gondolá, majd! —

Negyed órai lassu menetel után a munkásokhoz érkezék, a kiknek kimért rövidséggel parancsolta meg, hogy délig mindenesetre készen legyenek a rendezéssel.

— Alig hinném, nagyságos uram, hogy meghessünk délig; a szél menkő mód teleszórta falevével az utakat — mondá egyik.

— Meg kell lenni, — válaszolt Benjamin ur hidegen.

Aztán kivette erszényét s borra valót osztogattott az embereknek. Így szokott rendszeresen tenni. Megtörtént, hogy először keményen lekorholta valamelyiket, s azután gazdagon megajándékozta. Ezért tűzbe ment volna érte a kastély valamennyi cselédje és jobban szerették, mint valódi parancsolójukat. Attól féltek.

Benjamin urnak jól esett ez a ragaszkodás. Bizonyos kárpótlást talált benne; nemét a kielégített hiúságnak. Isten tudja miért, de hízelt magának azzal, hogy öccse pénzén, annak embereit hódítja el a maga számára. Kicsinyes dolog, de neki jól esett.

Káldor György nem zavarta meg ebben.

Had' gyakorolja, ha szórakozást talál benne, gondolá magában mosolyogva, ha bátyja ilyenü eljárájának történetesen tanuja volt. És Benjamin ur gyakorolta is.

Majd elvégezvén megbiztatását, vissza a kastély felé indult. Az út közepe táján egy öreg ember vonta magára figyelmét, ki szorgalmas buzgalommal takarta föld alá az elnyilt rózsákat. Ősz volt. Az öreg hetven esztendő volt már, görnyedt háttal, remegő kezekkel, arcán a részeges rendetlen élet félreismerhetlen jelle gével. Dolgozott szorgalmasan.

Benjamin ur megállt. Ismerte jól ez embert.

— Gábris!

Az öreg fölemelte lassan a fejét s levette füvegét.

— Hogy vagytok odahaza? meg vagytok-e mind?

— Igen is nagyságos ur — felelt alig érthető tompa reszketeg hangon az ősz — mind meg vagyunk hála Istennek. Nyolczan.

Benjamin ur pénzt adott neki.

— Nesze Gábris; egy kis borralaló.

Az öreg elvette s hangtalanul elnevette magát. Bizonyos önérzet volt abban a nevetésben.

— Tizenöt esztendeje nem ittam bort, nagyságos uram. Engem az ital tett tönkre akkor; az ital bizony... A jószágomat eladták, és én így maradtam ni, mint az ujjam, az asszonyommal és fiaimmal együtt. Azóta nem iszom. Vissza akarom kapni, a mit elpredáltam, nagyságos uram, vissza akarom kapni. Még csak a kenderföld másé. A többi meg van. Egy év múlva azt is megkapom; aztán mehetek — oda... Az öreg ember a földre mutatott; s visszatért munkájához.

Benjamin ur gondolkozni kezdett, s mire pihenő padját felkereste, feje úgy zúgott, mintha láz gyötrené. Jól hallott-e? Igen, igen — jól hallott, hiszen maga is jól ismeri azt az öreg embert.

— Hetven esztendő, — mormogá maga elé, — én még csak hatvankettő vagyok...

Az a törődött öreg ember tizenöt év óta igyekszik jóvá tenni a botlást, melylyel magát és hozzá tartozóit nyomorba rántotta. Hát ő? neki is van családja, a mely kegyelem-kenyeret eszik az öccs jóvoltából.

— Még csak hatvankét éves vagyok.

Kezét reszketve vonta végig homlokán, melyet hideg izzadság vert ki, s rábámult egy kék harangvirágra, mely még nem nyílt el. Egy méh szállt el róla; talán mézet keresett. Ott zümmögött a feje körül egy ideig, aztán elszállt, dologra. Mindenki dolgozik, csak ő nem, csak ő ül tétlen, eltompulva, mint a halott, a ki se hall, se lát. Pedig ő lát: hiába hunyja be a szemét. El, el! — nem, a kép marad, levegőben, fűszálon, fent, alant, mindenütt ott van... A fia... Egyetlen gyermeke, a ki még nem tudja, hogy apja bűneiért fog egykoron lakolni, s hogy az emberek roszul fognak vele bánni, mert szegényévé tévé az apja, de ha majd felnő, ha megtudja?.. Mi lesz akkor?!

Fejét csüggedten mellére hajtá s kitörölte azt a két nehéz könyecseppet, mely szemébe gyűlt. Azon is ott rezgett a kép.

— Szegény fiam!

Ha dolgoznia lehetne, megtenné. De itt, a hol minden ember ismeri, a hol mindenki tudja, hogy mi volt egykor, nem volna képes rá. De hát máshol?

Összerakodott attól a mi eszébe jutott. A neje atyjának volt egy kis birtoka Erdélyben, mely most

is megvan. Haszonbérbe van adva, de azt fel lehet mondani hamar, s ha ő rendezné a gazdaságot — valamikor értett hozzá — egyelőre fényt nem adna ugyan, de kényelmes, önálló lételt biztosítana. Önállóság, Istenem!...

Benjamin ur izgatottan kiáltott fel.

— Oda megyek! És itt hagyom örökre ezt a vidéket, melyet gyűlölök, oh... tevé hozzá megvetően.

Az a vidék szülőföldje volt. Gyönyörű darab föld, melyet a párizsi roulet asztalokon tékozolt el, maga sem tudja hogyan, miként. Őcsese megmentette a Káldor név számára, a miért meggyűlölé, mert jobb volt, mint ő, esesebb mint ő, — az idősebb testvér.

Ott fogok élni: Erdélyben, suttogá maga elé, ott nem ismer senki. Olyan munkát is elvégezhetek, melyet itt szégyelnék, mert nem lenne hozzám méltó. Visszaszerzek mindent, a mit e véletlen balsors következtében elvesztettem, s utolsó leheltemig csak az a cél fog lebegni szemeim előtt, hogy egyetlen gyermekemnek legyen egy darab földje hazájában, a melyről elmondhassa, hogy az az övé, s azt atyja szerezte meg neki. Igen, igen, megteszem, megtehetem, csak hatvankét éves vagyok még.

(Oh, hogy kacagott az a lassu rém ott a szive táján, erre a beszédre!)

Benjamin ur tovább füzte gondolatait.

— Györgynek már holnap tudtára adom elmeletemet. Tudom meg lesz lepetve, s azt fogja mondani, hogy maradjak itt, vigyázzak magamra, mert beteg vagyok. Én? — nevétséges! mintha az üde hegyi levegő, melyben bőrrészem lesz a távol Erdélyben, nem volna képes kissé meggyöngült egészségemet helyre állítani. Egy félév alatt, nem, hamarabb is bizonyosan meggyógyulok. Reggeltől estig leszek embereim sarkában s csak azért se fogok vigyázni magamra! Nem! Mit bánom, ha olykor meg is hülök. Majd kiheverem. Minden bajomért kárpótolni fog az a tudat, hogy fiam jövőjeért teszem kockára életemet. Ezt csak úgy fogom méltóan befejezni, ha minden elvesztett vagyont visszaszerzem. Mindent, mindent! és nem nyugszom addig, a mig ezt el nem értem. Mint Gábris. Majd, ha minden vissza lesz szerezve, akkor pihenni térek. De nem maradok falun. Annyi küzdelemért megérdemlem, hogy városba menjek és pedig a fővárosba.

(A koporsóba, kacagott a rém.)

Káldor Benjamin egész valóján meg látszott a rögtöni átalakulás. Merész ábrándjai, s az a remény, hogy a hajdani pompát, melyet nélkülözni kénytelen, visszanyerheti: elúzták arcáról a sápadt halványságot, oda festve azokat a beteges rózsákat, melyek még szomorubb tolmácsai a félremagyarázhatlan valónak.

Sietve haladott a kastély felé, hogy levelet írjon nejeének, s tudassa vele a komoly elhatározást, mely a már rég elveszettnek hitt önbizalmat varázsolta szívébe vissza. — A lámpa fénye nagyot lobban, mielőtt kialudnék. —

Útközben meg kellett pihennie. A köhögés újból erőtt vett rajta, de most már nem figyelt rá. Két óra előtti komor aggodalmi páráként foszlottak el, a szem előtt lebegő jövő mosolygó reményeire, melyekbe nem hinni szentségtörésnek tartá.

Szobáiba érkeve gyorsan író-asztalához ült, s annyira belemerült írásába, hogy csak olykor-olykor hallott valamit a faluból idáig hangzó gyermek sirásból, mely máskor ideges ingerültségbe hozá.

Mit irt?

Hogy eddigi életét megváltoztatja, hogy már réggen megunta a semmit tevést s alig várja, hogy bebizonyítsa a világnak, miszerint a baj meghajtá, de nem törte meg. Czedrus akar lenni, melyet minél mélyebben hajtának meg, annál erősebben pattan helyére vissza. Tenni akar, szerezni akar, — mindent vissza

szerezni, a mit elpazarolt. Leírta szívének minden ábrándját, messze kiható terveit, hatalmas kombinációt a gazdaságra nézve és azokat mind határozott érvekkel, kétségbe nem vonható szám sorozatokkal támogatta, kifejté, megmagyarázta elejétől végig.

Szegény asszony! majd ha azt a hosszú levelet elolvassa, lesz csak nagy oka nem bizni a jövőben. . . .

(Folytatása következik.)

A LEGDRÁGÁBB KOSZORU.

Rajz.

Írta: PAÁL ÁRPÁD.

ten maradtak árvaságra.

Az alvégi „szélső sarok“-nál nagy szomorú gyülekezett verődött össze, hogy megadja az utolsó tisztességet Tölgyi Dénes uram földi maradványainak.

Pedig be korai volt még ez az utolsó tisztesség.

Hiszen azok a fényes, ezüstös papiros betűk ott annak a fekete fakoporsónak az oldalán, még alig virágzó életkort mutattak: „Élt 35 évet.“

De hát: szegény ember dolgát isten igazgatja...

Talán ő majd gondot fog viselni arra a sirva rivó öt árva gyermekre is, a kik épp most kísérik az édes apjukat az édes anyjuk mellé; arra a szomorú, utolsó staczióra, a honnan aztán egyikük sem fog visszatérni többet soha, hogy szeresse, ölelgesse őket.

Nem játszanak már többet az aprók — az apjuk erős térdén — tarka vásárfia után esengve — mikor estéknél munkából megtérve maga köré gyűjti őket. Nem cibálják többé az anyjuk keszkenőjét, lehuzva fejéről egész az ajkáig s viczogva, lármázva: „na éd's anyám elvesztünk, keress meg.“

Odaszakadt mind az öt annak a roskadozó vén öreg asszonynak a nyakába, a ki fogatlan, beesett, ráncos ajkairól le-leszakadozó, nehéz siró sohajok között vezeti a két kisebbiket aszott, szikár kezein, az egyetlen édes reményeége koporsója után.

Nagy, nehéz sor biz' a!

Egy erőtlén vén asszony s ennyi éhes apró gyermek.

Olyan sok s még sem lehet belőlük egyet is elűzni. Mind úgy oda vannak növe a szívéhez, a lelkéhez, hogy ha egy leszakadna közülök, talán ő maga is utána veszne. Pedig olyan nehéz terü már neki az élet, hogy bizony-bizony csak isten-félelemből nem kéri készakarva az elpusztulást. Mi lenne akkor ezekkel a szegény gyermekekkel? Hiszen mind az ő édes vére.

De mit tevő lesz már most? Honnan ad nekik kenyeret?

Legalább csak az Imre gyermek vergődne már legény sorba. Mert ő legnagyobb, már városi iskolát jár; s aztán lendíthetne valamit a ház körül. Mert bizony, sok nehéz izzadságba, kora hajnaltól késő alkonyatig való nehéz munkába kerül, annyi kis jószágból, mint a mennyi az édes szülei után marad, ennyi szájnak adni ételt.

De az Imre gyerek esze nem igen akart egy vágáson haladni a nagyanyja észjárásával.

Elsiratta, megkönyezte az édes apját a maga módja szerint s azzal — allo! vissza a városba, az iskolába. Hiába marasztalta a nagyanyja, hogy:

eleget tudsz immár, jó lennél itthon is, — a fiu csak azt mondotta: várjon csak éd's nagyanyám türelmes békességgel, majd fordítok egyet én is a dolog nehezén, csak jöjön sorsára.

— Mikor te? kérdezte nem épp szelid hangon Borcsa asszony az édes unokáját.

— Majd, ha én leszek plébánus Árkosfalván éd's nagyanyám — felelt elégtlenül Imre.

— Mit te, né? — kérdezte újból a haragos öreg asszony, mintha nem jól értette volna. Na hiszen fiam, ha addig várok én, mig te énekelsz ki engemet ebből a nehéz szép világból, hát éppegest csak a csontom s bőröm marad.

— Nem baj az éd's nagyanyám, csak az isten egészséget adjon — válaszolt furcsa biztatással az Imre gyermek s elhallgatott.

— Csökönnyös gaz fattyu — dörmögött utána Borcsa asszony — ne te ne, még igaza lehet. S dolga után látott.

Lassacsán valahogy csak éledgeltek. Nap nap után telt s a gyermekek is mind erősbödtek, növekedtek. Csak Imre nem igen mutatta magát otthon. Félt a nagyanyjától, hogy honn rekeszti.

Pedig de kár lett volna érette!

A nem nagyon erős testalkatu fiatal suhancnak úgy sem igen vehette volna valami nagy hasznát; mig az iskolába nagyon bevállott. Értelmes, derék, jóra való gyermek volt. Csak egy kicsit csökönnyös. Nem tűrhette, hogy valaki jobb legyen nálanál. Épp ezért szerették a tanárai.

Mikor megtudták, hogy egészen árvaságra jutott s otthon még négy apró testvére van, a kiknek alig van miből megélni: kézen-közön lendítettek a sorsán. Ellátták lakással, étellel, még ruházattal is. Nem kért hazulról semmit — de nem is kapott volna.

— Jöjjön haza, megélhet itt a többi között; nem adok én még egy szem búzát se, mert nincs — zsörtölődött Borcsa asszony. S hogy szavai igazságának még nagyobb nyomatókot adjon, egy öreg könyecseppet morzsolt szét az ujjai között, mert hát na... hátha...

Nem is kért Imre semmit. Látogatóba is csak úgy néha-néha, sátoros ünnepek alkalmával állított haza; s akkor még ő vitt holmi apróságot a gyermekeknek. Különös, a legnagyobbat s a legkisebbet: a két leánykát édesgette.

Még így is csak nagy nehéz tudott megbékélni vele a nagyanyja.

— Miért nem marad itthon. Segítene valamicskét a nyomoruságunkon; megélhetne itt is. Miért ágaskodik olyan nagyon, úgy sem lesz belőle püspök. Aztán, ha itthon megbecsülné magát, itt is emberré válna. Még bíró is lehetne. Az ám! Ügyes, takaros szál legénynek indult. Ha szemet vetne egy jóra való módos leányra, még minket is jó módhoz juttatna.

Ilyen forma hiabavalóságokkal epesztette magát a jó öreg Borcsa asszony; de mind nem használt.

Ő maga azért nem ment utána, csak a kis hűgától izengetett be olykor a városba, hogy: igazán megharagszik, ha nem kerül haza.

A kis Sárika aztán hűségesen el is mondogatta Imre bátyja urának az üzenetet; de a válasz olyan egyforma volt mindig, hogy már előre tudta.

.... Várjon éd's nagyanyám illő türelemmel, ember leszek én még.

De mikor épp ezzel a türelemmel nem igen tudott megbátkozni Borcsa asszony!...

*

Csendes egyhangúságban teltek el hosszú évek. S Borcsa asszony megedzett jó egészségben gyönyörködhetett még mindig kis unokái növekedésében.

Már nagy leánya is van a háznak, mert a kis Sárka idestova tizenötödik évébe lép s nem hiába szemefénye jó öreg nagyanyjának, mert olyan munkás két kezét még a javában is ritkán találhatni, mint a milyenek az övéi.

Most már nem érzi magát oly elhagyatottnak az öreg. Van segítsége, dolgozó társa. Sőt még annál is több Sárka: vigasztalója, ápolója öreg nagyanyjának.

Derék, takaros nagy leány, a kinek a keze nyoma minden lépten meglátszik a háznál.

Tarkáló kis virágok mosolygának a ház előtti kis kertben. Reggelként a nyitott ablakon át szállt a majoránna illattal telik meg a kis szoba (a mibe Borcsa asszonynak legnagyobb öröme telik). Egy pár siró-búgó gerle is került az esz alá s már úgy megszokta őket az öreg czirnos kandur, hogy farkcsóvalva sétálgat körülöttök, mikor oda szállanak a tűzhely mellé a leszórt tengeri szemekre. A kis veteményes kert ágyasai között hire-nyoma sincs egy szál burjánnak is; s itt-ott egy-egy rózsabokor is tarkállik s szép piros, sárga virágai bokrába gyűjtve a többi tarkaságokkal, még pénzt is hoznak a házhoz, a piaci veteménynyel. Hát még azok az apró jószágok! Milyen gágogást, csiripelést visznek véghez, mikor meglátják Sárkát.

Nem hiába gyönyörködik úgy el Borcsa asszony, egész hosszú napi járás-keelésében, hogy meg nem állhatja dicsérő szó nélkül.

— Bizon édes gyöngyöm, de rá vallasz is te az édes anyádra. Ha te nem lennél, ezóta talán már itt is hagyom ezeket az aprókat. Hát még ha az Imre gyermek is itthon volna, milyen jól meglennénk.

— Ugyan, ugyan édes öreg anyám, szünjék meg már. Hiszen milyen szép híreket hallunk mindig felőle. Én sokszor majd siróba fakadok rajta. Aztán nem megmondta már annyi sokszor, hogy megérjük még, hogy ő lesz a papunk.

— Ej, na — tört meg az öreg haragja — bizon kibeszélitek az embert. Hejh! ha én azt megérhetném. A bizon — vidult fel Borcsa asszony — még ő fog tégedet megesketni szentem; megérítek. Be szép tisztesség lesz. Az öreg megint haragos lett. — Hogy kibeszélik a fejemet, nézze meg az ember.

Sárka csak biztatgatta az öreget tovább.

— Lásna édes öreg anyám, immár be is áll papnak. Azt mondják, épp most van valami nagy examentje s azután berukkol.

— Jó, na. Ha már úgy beletörte magát. Csak aztán siessen is ám, mert még én is látni akarom ebben a mi kis templomunkban.

Lassacskán még abba is beleéli magát az öreg, hogy Imre mégis csak püspök lesz.

— Sietett is az Imre gyermek.

Épp most készül a felvételi vizgára, hogy aztán felöltse a reverendát. Szegény legény, nincs semmije, csak így lehet ember. Már pedig megmutatja, hogy ember lesz.

Csak hogy egy dolog nagyon megzavarta ezt a jó igyekezetet.

Egyik fiatal tanára, kinek nem igen tulzó alaposági képzettsége gyakran vallott kudarcot Imre gyors felfogása és élénk életre való észjárásával szemben, a papi öltöny által sem igen tartóztatva az emberi gyarlóságoktól, Imrét mellőzve egy nálánál gyengébbnek ítélte az elsőséget.

A tehetségére büszke, túl önértetes fiut nagyon bántotta a szerinte annyira jogtalan eljárás s meg nem állhatta, hogy ezt, férfias önértettel ne lobbantsa roszakarójának.

De ez lett megölő betűje.

A felebaráti szeretet és türelem hirdetője jelentést tett püspökénél; minek eredménye az lett, hogy Imre — a kétségkívül első tanuló — mint durva és daczos ifju mellőztetett a papjelöltek sorából.

Mikor a váratlan hír Imrének tudomására jutott: még hevesebben kelt ki az eljárás jogtalanúsága ellen s búcsu nélkül fordított hátat az intézetnek, mely oly szép reményekkel kecsegtette, biztatgatta volt előre s most minden ábrándját igyette egyszerre semmivé.

Hidegen, megvetéssel távozott.

Hová?!...

Ez a gondolat foglalta el egészen s űzte bolyongani, ki a városból, ki a szabadba, el az emberektől.

Órák hosszát barangolt el a sötét, járatlan erdőségben, mely a városon kívül terült el s még nem tudott elhatározásra jutni: mit tevő legyen.

Egy keskeny, hegyi ösvényre ért, mely az erdők között, épp faluja felé vezetett.

Megállott, elgondolkozott. Elkomorult lelke vigasztalás után vágyott. Húga jutott eszébe, a kedves Sárka, kiben neki is oly nagy gyönyörűsége telt, a kit — majd! ő akart összeesketni... Hová lett el mindez...

Szemébe köny lopódzott; ez megértette elhatározását. Bármerre indul is, előbb haza megyen búcsuzni. Megindult.

Szép nyári este volt.

Imre kissé gyorsabb lépésekkel indult neki a nem épp kényelmes, kanyargós hegyi útnak, mert nem akarta tul késői megérkezésével felzavarni a házat.

Igy is egészen leszállott már az este, midőn a falu alá ért.

Együtt akarta meglepni őket; ezért a kerteken indult fel, melyek hosszú, keskeny szalagokban nyultak le a falu alatt elfolyó patakra.

Mikor a kerten felfelé haladva az udvarhoz közeledett, az öreg almafa alól két alakot vett észre feléje közeledni, kiket, úgy látszik, az idegen léptek nesze tett figyelmessé.

— Imre! — szaladt feléje, a mint felismerte, Sárka.

Szeliden ölelte magához a hűgát s előbbre mentek.

Az öröm-hangot meghallva az udvaron szorgoskodó Borcsa asszony, ő is oda sietett.

A mint a nagyanyját örömmel üdvözölő Imre fölismerte a Sárka mellett álló alakot, arca hirtelen elkomorult s tekintetét nagyanyjáról hűgára vetve, egész haraggal kérdezte:

— Te hozzád jár ez az ember?!

Sárka lesütött szemekkel, félve mondott igent.

— Ma kértem meg Sárkát — szólalt meg az egyszerű, szelid arcu férfi, kinek ruházata azonnal elárulta, hogy a harangozó, tanítói vagy mesteri tisztas állás viselője. — Én vagyok...

Imre dühösen kiáltott hűgára:

— Szereted?!

— Szereti bizon! s meg is érdemli — felelt meg Borcsa asszony. Hát te hozzád mi jutott?

— Az, hogy ez az én legnagyobb ellenségem öcsse — dobta oda a szót Imre.

A fiatal férfi zavartan akart szólani, de Imre folytatta:

— Ezek miatt nem leszek én már ember. Ennek a bátyja lopta el a tisztességemet.

— Mit beszélsz te? — ijedt meg a haragos Borcsa asszony — a főtisztelendő tanár ur?...

— Az, hogy... szoritotta össze dühösen fogait Imre. S aztán erőltetett szelid hangon szólott oda:

— Na édes Sárkám, úgy hát áldjon meg az isten.

Hirtelen megfordult s visszaindult azon az úton, a melyiken jött.

Borcsa asszony nagy ijedten kiáltott utána; Sárka sirásra kezdte — mind nem használt.

Többet nem is jött vissza — soha...

A megzavart háznép csak más nap tudta meg a történetet, mikor már Imre hegyen-völgyön túljárt; erős elhatározással, hogy felé sem néz többet annak a falunak.

*

Évek multak ismét.

A jó öreg nagyanya is kiköltözködött az édes fia mellé, abba a csendes kis temetőbe. Itt hagyta az apróbbakat édes unokája: a mesterné asszonyom hű gondozására.

Imréről nem hallottak semmit, Imre se róluk.

Mikor már halottként siratgatta el szeretett bátyját Sárka asszony, a ki soha sem tudta elfeledni, hogy az ő boldogsága volt a bátyja boldogtalanságának okozója: akkor állított egy szép napon haza mester uram egy olyan nagy újsággal, hogy még elhinni is isten-kisértés volt.

Hejh! ha nem igazat szól az újság — mert abból betűzte ki Sárka is a nagy örömet — he nagyon csalódnak...

De az bizony igaz volt.

Mint eseményről irtak a fővárosi hírlapok, hogy a vidéki színészet egyik hirtelen feltűnt fiatal tagja, híhez nemzeti színházunk nagy reményeket köt, a napokban fogja művészetét a fővárosban bemutatni.

A fiatal művész: Tölgyi Imre, árkosfalvi egyszerű család sarja.

Olyan élénken ragyogtak a Sárka szelid szeméi azoknak a sötét betűknek a láttára. Pedig hát, milyen gyenge fogalmi lehettek neki arról a szóról: művész!

— Él! Az ő bátyja, a kit ő üzött el a háztól, él! És ember lett, nagy ember; a kiről az újságba is irnak! Ez az egyszerű, tiszta érzés falkasztotta könyekre Sárkát.

— — — Imre debut-je fényesen sikerült.

A fiatal művész teljesen meghódította a fővárosi kényes közönséget.

Mikor az utolsó felvonás nagy jelenete után, kitérő zajjal hívta a közönség ismétellen a lámpák elé: a zenekarból egy szelid mezei virágokból kötött fehér szalagos koszorút nyújtottak fel a művésznek.

A szalag felirata ez volt: „Jó szüleink sirhantjáról.“

A meghatott ifju önfeledten kapta ajkához a drága koszorút s a színpalak közé lépett.

— Sárkám! — kiáltá kitérő örömmel az eléje lépő felénk, szelid asszonynak, mialatt baljával forrón ölelte magához édes hűgát, jobbját szeretettel nyújtotta a meghatottan álló egyszerű sógornak — ez lesz életemben a legdrágább koszorúm.

AZ ÚJ ÉV.

Boldog új évet, kedves ifjak. Magyar tanulól ifjuság! A ti új évekre nem téli köd — és zimankós hófúvás között virrad fel a nap, hanem nyugodt, csendes őszi komoly méltósága alatt.

Mily érzelmek vezetnek munkásságotok újabb körfutása elé? Tanulatók-e a verejtékező néptől, a csekély bérért izzadó napszámostól türelmet, kitartást? a nyugalmas pihenés megédzette-e lelketeket újabb küzdelemre vagy tán el-lankasztotta? üres óráitokban nem emelkedett-e föl bennetek a gyermeki, társadalmi, hazafiai és emberi kötelességek szava s elhatározatók-e, hogy követni fogjátok? Ha így van — és miért ne lenne, — gyümölcsözőbb lesz aratástok a legnagyobb áldásban dúslakodó földmivesénél.

És mily mások hazánk közoktatás-ügyi viszonyai most, mint csak pár évtizeddel is ezelőtt. Más szellem a kormányzásban, más tehetség a tanítóknál, más tanítási eszközök az iskolákban. Igaz, hogy szomorúan gondolhatunk még a falusi községi iskolázás nyomorúságaira, de nem egy helyt még is palotában kezdi s abban végzi az ifju tanulmányait. Gondolkozni tanítják és okoskodva, tapasztalva következtetni s nem vakon és mulhatalanul hinni. Gazdag gyűjtemények teszik élő tényekké az elmélet elvontságait; világosabb rendszerek könnyítik a sokféleség nehézségeit. A tanulmányok finomabb, gyöngédebb, a fegyelem emberibb lett. S párosul a szellemé mellett a testnek edzése is.

Ki tagadhatná tehát, hogy élvezetesebb és könnyebb ma nap a tanulás, bárha sokfélebb is a tanítás anyaga.

Vajjon azonban a szorgalom, a törekvés, a tanulási kedv is jobb, több és nagyobb most, mint régen? Oly kérdés, melyre a statistika sem felelhet erősködve. Vajha úgy lenne.

Higyjük, hogy melegebb légkörben ékebben s dúsabban fejleszti a természet; higyjük, hogy a nemzet számos áldozatai nem vesznek kárba — és reméljük is.

Magyarországnak — ha nem akar szegény gazdag lenni — fiai szellemére ép oly szüksége van, mint azok vérére és verejtékére. Fenyegető felhők vészesen tornyosulnak felettünk kint és bent. Fajunkat, iparunkat, kereskedelmünket: szóval népünket, vagyónunkat, tehát hazánkat, a békés türelmesség elve elismerése mellett is, idegen népek és vagyon felett csak szellemünk erejével juttathatjuk diadalra. Ez a modern államok kínai fala, annak hátrányai nélkül, ez a honvédelem erős vára, melyen fegyver vagy robbanó szer nem fog — mert minden egyesnek lelkében, szívében van.

Ti vagytok hazánk jövője, védelme, ifjuság!

Ti bennetek legyen megtestesítve minden jó, s távol legyen minden hiba, gáncs és visszahúzás. Tanuljatok otthon, az iskolában és a közéletben, de sem innen alacsony hizelgést vagy nemtelen ármánykodást, sem ott az ismeretek hazug magyarázását. Tanuljátok meg, hogy a világon minden meghajlik a hatalom előtt, csak a tudomány nem.

Hanem minden ezelőtt, mert ez a legfőbb hatalom. Egy lelkesítő szellemetek legyen: a haza szeretet; egy fegyveretek: a a tudomány; egy valóságok: az ember szeretet. Így boldogok lesztek és boldoggá tesztek. Áldást az új évben!

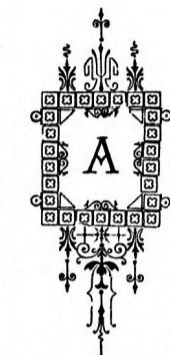
—n.

PESTI POSTA.

XIX.

Budapest, szept. 10.

Megint Munkácsy.

Azt hiszem, ön előtt sem lesz érdektelen, kedves barátom, ha daczára multkori hosszú levelemnek, még egy kissé csevegek Munkácsyról és nagy művéről, a Kálváriáról. Ha német ember volnék, aligha nem „megszerkeszténék“ egy ilyes valami munkát: „Munkácsy Mihály és két festménye. Szépészeti, vallástani, erkölcsi, bölcsészeti, historiai és geographiai tanulmány. 10 kötetben“, de az olvasó közönség szerencséjére nem vagyok német s nincsenek annyi „gründlich“ ismereteim.

Itt állok megint e nagyszerű katasztrófa előtt, melyet a mester szemünk láttára lejátszat. Körülöttem tolongás; főurak, szegények, nők, aggok, gyermekek, különféle arckifejezéssel szemlélik a képet. Tompa moraj zúg a teremben; csodálkozás, meghatottság, szájalom egy-egy hangja. Némely arczról kegyeletes áhitat sugárzik, sőt köny is ragyog a szemekben; persze csak az alsóbb rendűeknél, kik még imádkozni is szoktak; mentől magasabban megyünk a műveltségben, annál inkább változnak az arczok közönyösökké, pillantásuk végig legeli a képet, aztán fordulnak egyet s távoznak oly üres szívvél, a hogy jöttek. Csak a kíváncsiság kergeti ide ezeket a két lábú „nihil“eket, kiknél belől semmi, kívül semmi, a kik az egész életet csak úgy átúszszzák, mint a vízre dobott marhahólyag.

Vannak aztán olyanok, a kik észrevételeket tesznek a képre, néha nem is rosszakat, bírálgatják az első benyomás hatalma alatt állva.

„Ni, hogy szalad az a veres zsidó ott a bal sarokban! Oh szaladnál el, hogy soh' se lássalak!...“ Ezt a megjegyzést egy feketébe öltözött öreg aszszony tette, kinek — mintha templomba jött volna — imakönyv volt kezében. A mi engem illet, bevallom őszintén, hogy magam sem bannám, ha az a veres zsidó csakugyan elszaladna erről a remek festményről. A művész maga sem tudta, hogy mit csináljon vele. Eleinte Judás akart lenni, később, hogy kiszült, miszerint Judás már felakasztotta magát akkor, mikor Krisztust felfeszítették — megtették a „bolygó zsidónak.“ Tehát már Allegoria, már simbolus, pedig itt nincs semmi allegorikus. Mért tehát oda tenni egy alakot, mely a többi közül kirí és zavarja az egésznek tisztá őszhangját?

Egy más megjegyzést is hallottam. Bizonyosan ács, kőműves vagy építő volt, a ki mondta, hogy: „Ugyan hová tették azt a földet, mit a göd rőkből kiástak, hogy a kereszteteket beállithassák?...“ Hát hiszen ebben is van valami igaz, mert ha már

realis a kidolgozás, hát legyen kicsinységekben is realis, pedig ezek a keresztetek úgy néznek ki, mintha ott nőttek volna ki a földből, mely sima körülöttük, mint a tükör. De ki fog az ilyesmiken főn-akadni, látva e nagyságában remek alkotást? Ez csak a szemlélő publikumot jellemzi, melynek jó része olyan emberekből áll, mint az egyszeri szabó, ki egy remek szoborra kimondá a „nem ér semmit!“ mert észrevette, hogy a művész a kabát gomblyukát véletlenül jobb oldalra tette, holott rendesen balról szoktunk gombolódzni.

Hogy a gombnál maradjunk, azt sem tartom szemrehányásra méltó hibának, hogy Munkácsy némi szabadalmat vesz magának a kosztümirozást illetőleg, s hogy farizeusait és zsidó papjait valóságos marmarosszigeti kaftánokba öltözteti. Ha nem is jártak Krisztus idejében a zsidók olyan ruhában, mint ma, az mindegy, elég ha homlokegyenest nem ellenkezik a traditioval. Sőt helyesebb így, a mint van, mert ismerősebbé teszi az alakokat és inkább felkelti a néző szívében azt az érzést, melyet bennünk érinteni a művész szándéka és célja volt. Aztán pedig nagy szellemeknek vannak bizonyos szabadalmaik és jogaik, melyeket a kritika ha nem is szentesít, de elnéz, tekintve ez alkotás remekét, nagyszerű voltát. Shakespeare történeti művet ír és oda teszi a tengert, a hol köztudomás szerint szárazföld van; ütteti az órát, mikor legfőleg még csak homokóra volt. Ezekről a bűnökről aztán a német commentátor köteteket írál s majd megszakad örömeiben, hogy a kákan egy akkora csomócskát talált, mint egy lencse.

Többször hallottam már emliteni, hogy Munkácsy egy harmadik képet is készül megteremteni, tudniillik: „Krisztus feltámadását.“ Nem hihetem. Nem tudom elképzelni; még pedig a multkor is már elmondott okokból. Mert ha Munkácsy szent képeket festett volna és Isten fiát állította volna élénk, nem pedig Krisztust az embert, realis felfogással, történelmi alapon, — akkor lehetne tőle várni, hogy érzéki szemünk elé varázsolja még azt a csodat is, hogy miként támadt fel hallottaiból a fiu-isten s foglalta el helyét az Atya jobbjá mellett. De a „föltámadást“ realizálni nem lehet. Már maga a fogalom is annyira idealistikus, hogy Munkácsynak — ha csakugyan foglalkozik ez eszmével — egészen el kellene térni eddigi irányától s akkor festene egy remek oltárképet, mely semmiesetre sem volna a Krisztus trilógiának harmadik része, de egy egészen különálló, a maga nemében szép alkotás.

Csak egy mód van, melylyel Munkácsy — nem feledve az ő hatalmas combináló tehetségét — ezt a kérdést is megoldhatja; ha tudniillik lefestené „Krisztus feltámadását“ — Krisztus nélkül. Vagyis egy üresen maradt sirt, körülzibongva embercsoportok által, melyek mindenike másképp fogja fel s másképp tükrözi vissza azon eszmét, melytől meghatva érzi magát. Mit érez, mit gondol, mit fog tenni most, látva, hogy... ő feltámadt!...

GABÁNYI.

KÜLÖNFÉLÉK.

Kolozsvárt, 1884. szeptember 18.

— NYÁRI SZÍNHÁZ. Színházunknak e héten két újdonsága volt; az egyik Benedix német poétának „Dr. Wespe“ című vígjátéka, mit nálunk „Női emancipáció“ czímen mutattak be. A darab azzal kezdődik, hogy Dr. Wespe vígjátékot akar írni, de nem tud bonyodalmat teremteni, ezzel pedig elég nagy ügyetlenséget árult el, hisz miért nem tesz úgy, mint Benedix, kinek e darabban érvényre jutott „dramaturgiai-elve“ szerint, nincs semmi sem könnyebb, mint vígjátéki bonyodalmat hozni létre. — Minden komolyan elfogadható indoklás nélkül Dr. Wespe (Kovács) megkéri Honaut (Bihari), hogy legyen helyette Dr. Wespe, a kérés teljesítetik; Honau szintén azt tanácsolja Wellsteinnak (Zilahi), hogy adja ki magát Dr. Wespenek, a tanács elfogadtatik; Zúrndorf Theodolinda (Csókáné) ráfogja Wespe inasára, hogy Dr. Wespe, e ráfogás az inas által helyben hagyatik s így a darabban van voltaképen négy Dr. Wespe. A kik aztán kiereszkakalják a bonyodalmat. A bonyodalom mellett a szerző a női emancipáció felől német alaposággal szónokoltat Zúrndorf Erzsébettel (Meyaszay E.), de mely alaposág e vígjátékban laposságá fajul s unatja a közönséget. — A másik újdonság Czako Zsigmondnak „Szent László és kora“ cz. drámája, mely E. Kovács Gyula jutalomjátéka gyanánt került színre szombaton, de melyről részletesebben csak jövő számunkban írunk.

— AZ UDVAR KÖRÉBŐL. Erzsébet királyné Mürzstegből, hol jelenleg tartózkodik, a jövő vasárnap rövid időre Bécsbe megy, honnan aztán Gödöllőre költözik. Az udvari körökből azt jelentik, hogy a királyi család ez idén a karácsoni ünnepet is Budán fogja tölteni, csak újév után tér vissza Bécsbe. A király ő felsége legközelebbi utazásairól jelentik, hogy a jövő héten ő felsége Innsbruckon át Stansba megy, hol a ciszterciek kolostorába száll, másnap szemlét tart a landwehr fölött, aztán Innsbruckba tér vissza, hol udvari ebéd lesz. Innen indul ő felsége az arlbergi alagut megnyitására, mely után Bregezből Münchenbe rándul Gizella főhercegnasszony látogatására. Hírlik, hogy királyunk, a Boden tava melletti időzése alatt, találkozni fog valamelyik parti helyiségben a württembergi királylyal és a badeni nagyherceggel is. — A király ő felsége a napokban külön kihallgatáson fogadta a morvamezei hadgyakorlatokra érkezett külföldi tiszteket, kik már teljes számmal együtt vannak. Ő felsége, hír szerint, e hó 14-én reggel, az északi vasut külön vonatán a német császárral és az orosz czárral való találkozásra Skierniewicebe megy. E hó 17-én ismét Bécsbe érkezik és az arlbergi vasut megnyitására Tirolba megy. Onnét visszatérve a dalmátszínház ünnepélyes megnyitására Budapestre indul. — Udvari ebédek voltak a mult vasárnap és hétfőn Milán szeb király tiszteletére a nagy márványteremben. Vasárnap királyunk, a trónörökös pár, gr. Kálnoky külügyminiszter, Kállay Béni, közös pénzügyminiszter gróf Bylandt-Rheidt hadügyminiszter, az osztrák miniszterek, a szeb követ nejlény és a kíséretük vettek benne részt. Királyunk Milán királyra és családjára, Milán király pedig hosszasan az osztrák-magyar uralkodó párra s családjára mondtak felköszöntőt. A hétfői ebédre meg voltak hívva a Bécsben időző külföldi tisztek, katonai attachék s a melléjük rendelt osztrák tisztek is.

— LISZT FERENCZ KIRÁLY-HIMNUSZA. Liszt Ferencz nagy hazánkfia szerzett egy „Magyar király-himnusz“, illetőleg király-dalt, melynek hire, úgy a zenei körökben, mint az egész országban oly általános érdeklődést keltett. A nagyérdemű mű már ki is van nyomtatva s a napokban fog megjelenni a hazai Táborosky és Parsch zeneműkereskedő cég kiadásában. A zenemű díszes czim lapján a nyelére bocsátott nemzeti zászló s a czim kezdőbetűje fölött a magyar czimer látható dícsőségben. Czime: „Magyar király-dal“. (Szövegét írta ifj. Ábrányi Kornél.) Egy régi magyar dallam után szerző Liszt Ferencz. A czim fölött a következő sor olvasható: „Az új magyar királyi operaház megnyitása alkalmára.“ A mű egyszerre négyféle kiadásban jelenik meg: zongorára két kézzel, zongorára négy kézzel, zongorakivonat szöveggel és mint vezérkönyv. Hogy a zenemű nem „király-himnusz“, hanem „király-dal“ czímet nyert, az — a „Hircsarnok“ értesülése szerint — egyenesen a nagymester kíván-

ságára történt, ki többek előtt kijelentette, hogy nem akar utjába állni azoknak, a kik már király-himnusz irnak vagy írni szándékoznak s művével versenyezni épen nem akar, csupán csak azért írta azt meg, mert czélszerűnek és kívánatosnak tartja, hogy a magyar operát egy ily dallal nyissák meg. A dal gyenge szövege, melyet, mint jeleztük, ifj. Ábrányi Kornél írt és Neugebauer László fordított németre, a következő:

Magyar király-dal.

Ifj. Ábrányi Kornéltól.

Aldott légyen magyarok királya,
Tündököljön az egész világra.
Országában a jog és igazság
Hirdesse: itt lakik a szabadság!

Isten után a legszentebb:
Fülkét koronázott királyunk.
Életünket és vértünket
Érte készek adni, hővágynunk!

Föl! ha vész jő, magyarok a királyért!
A hazáért, a magyar koronáért!
Kárpátoktól Adria partig.
Győző tábor harc-zaja hangzik:
Isten áldd meg fegyverünkt!
A király szava szól, keze hív, szeme int,
Ez után sietünk, rohanunk, vele mind!
Bíszkén zengi ezer ajk, annyi száj:
Éljen, éljen a király, a király!

— A TRÓNÖRÖKÖS KÖNYVÉNEK szerkesztői bizottsága a napokban fog tanácskozni Jókai Mór elnöke alatt a nagy néprajzi mű programja fölött. E bizottság füladata lesz, hogy a munkaterv szerint az egyes munkákat kiosszza a fölkerült írók közt, a mi hosszabb időt fog igényelni. Weilen osztrák kormánytanácsos és író, a mű német kiadásának szerkesztője, e napokban érkezett Jókai Mórral, kit Balaton-Füreden keresett föl, magával hozva Rudolf trónörökös jóváhagyását is a magyar szerkesztői albizottság által kidolgozott programra nézve, melyen csak lényegtelen irányi módosítások történtek. Jókai és Weilen a szerkesztés és kiadás módozataira nézve teljes megegyezésre jutottak. A bécsi jeles író egy napot töltött Balaton-Füreden, meglátogatta Tihanyt s el volt ragadtatva a táj szépségétől. Fűredről Budapestre utazott, hogy Munkácsy Mihály remekművét megtekintse.

— A „BUDAPESTI SZEMLE“ szeptemberi füzeté a következő tartalommal jelent meg: I. Oroszország vallásos viszonyai, Rajeczi Istvántól. — II. Tanulmányok népünk életviszonyairól, Jekelfalussy Józseftől. — III. Egy álmadozó naplója, Végh Arthurtól. — IV. Mozgalmak az egyetemi rendszer ügyében (I-ső czikk) Szabó Józseftől. — V. Lukrécia asszony utczája, elbeszélés Mérimée Prosperától, fordította Csurgó György. — VI. Köttemények. Itthon, Szász Károlytól; Petrarca szonettjeiből, ford. Radó Antal. — VII. A kamatláb története Németországon, a jelen században, Fekete Ignácztól. — VIII. Kőrösi Csoma Sándor, Duka Tivadartól. — IX. Értesítő.

— A FESTÉSZETI MESTERISKOLA építési munkálatai közel állanak a befejezéshez, úgy hogy a megnyitás október elején minden akadály nélkül megtörténhetik. A napokban az összes termekben befejezték a festést s most a nagy műtermekben az asztalosok dolgoznak a válaszfalak elkészítésén. A nagy műtermek ugyanis kisebb szakaszokra lesznek osztva, melyek mindegyikében egy-egy tanítvány fog dolgozni, mint egy külön műteremben. A földszinti nagytermet a modellek számára rendezik be. A lépcsőház s az irodaszobák már szintén teljesen készek és legközelebb hozzá kezdenek beburorításukhoz.

— SZOBRASZATI HIREK. Huszár Adolfnak „Venus és Amor“ című szoboresortozatát a napokban indították útnak Carrarából, a hol a figurális részeket fehér szemes márványból kijelölték. A művész most már egész erővel hozzá fog a csoportozat végleges kidolgozásához. — A kiállítási ipar csarnok szobrának kidolgozása is közel áll a befejezéshez. A napokban végezték be az agyag minták égetését s három Genius alakot már el is készítettek. Az összes szobrok körülbelül hat hét múlva lesznek készen. — Két fiatal szobrászunk Seftsik Antal és Brestyánszki Béla, két sugáruti palota homlokzatára készítenek szobrokat. Seftsik hat nyugvó alakon dolgozik, melyek a tudományt, békét, jólétet, földmívelést és ipart jelképezik s bronzból lesznek öntve; Brestyánszky pedig két Genius alakot készít.

— SZTUPA GYÖRGY, születésére nézve román, de magyar érzelmű derék férfiú haláláról értesítenek Budapestről. E férfiú 1848. óta a főváros polgára s e

hosszu idő alatt személye egészen összeforrott a főváros számos intézetével s minden mozgalmával. A mondott időben ment fel Aradról — a hol gyógyszerész volt — Pestre s megvette a „Koronához“ címzett gyógyszerterét az egykori „szénatérén“, most Kálvintéren Családi származásra nézve román vérből eredt, de hazafiasabb s magyarabb ember nála kevés volt; a szomorú Bach-korszakban az ő vendégszerető háza volt egyik gyűlhelye a pesti „bús magyaroknak“, itt beszéltek meg sok hazafias dolgot, itt főztek ki számos hasznos tervet. Sztupa szeretetreméltó modora által csakhamar kedveltségre tett szert a polgárok között s az alkotmányos élet kezdetével azon jó hangulat elkészítésében, melylyel a főváros polgársága a királyt fogadta s melynek akkor komoly politikai jelentősége volt, legtöbb része volt a Sztupa hazafias igazgató szellemének.

— A HUNYADMEGYEI történelmi és régészeti társulat muzeuma közelebb értékes tárgygyal gazdagodott. Maderspach Viktor iskronyi fűrészgár-tulajdonos ajándékozott a muzeumnak egy aranyozott réz-szobrot, mely Arest ábrázolja. E szobrot a regényes Zsil-völgyben találták s eddig egyetlen biztos emléke a vidék őskorának. A társulat tagjai nagyon örülnek, hogy e műtárgyat megnyerhették és gróf Kuun Géza elnök levélben mondott érette köszönetet az adományozónak.

— AZ ORSZÁGOS színész-egyesületnek jelenleg 985 rendes tagja van. A budapesti nemzeti színházban 52, a népszínházban 57, a kolozsvári nemzeti színházban 60 működik közülök. A vidéki szintársulatokhoz összesen 816 tag van szerződötve. 390-en részint szerződés nélkül vannak, részint daltársulatoknál működnek. A színész-egyesület tagjai az utóbbi öt év alatt 118-al fogytak meg s ez idő alatt 106 magyar színész halt meg.

— A KHOLERA JÁRVÁNY Olaszországban, s különösen Nápolyban folyton izesztőbb mérveket ölt. Az olasz király és az aostai herceg, Depretis miniszterelnök kíséretében Nápolyba utazott, mindenütt lelkes tüntetésekkel fogadva. A lapok magaslatolag irnak a király magaviseletéről, ki a nyárilak helyett a királyi palotába szállt, hol legutóbb két cholera-est fordult elő. Az inficált kerületekben szombaton 361 betegedés és 147 haláleset, vasárnap 468 betegedés (köztük Nápolyban 346, Speziában 31, a bergamoni kerületben 30, a cuneoi kerületben 19) és 187 haláleset (köztük Nápolyban 113, Speziában 18, a cuneoi és a pármái kerületekben 7—7) történt Rómában egy Nápolyból jövő egyén cholera-tünetek közt betegedett meg. Az olasz kormány a tiroli és svájci határokon felállított vesztegzárakat megszüntette. Az országban oly nagy mérvet öltött járvány miatt az észre tervezett csapat-összpontositások elmaradnak, s a tartalékosok nem fognak bevonulni gyakorlatokra. Franciaország inficált helyein újabban 18 ember halt meg s 14-en betegedtek meg choleraiban. Spanyolország alicantei kerületében 15, a laridai kerületben 4 ember halt meg újabban choleraiban. A görög kormány a spanyol kikötőkből érkező hajókat 5—11 napi megfigyelés alá helyezteti.

— AZ AMERIKÁBAN élő magyarok augusztus hó 7-én nagy nemzeti ünnepélyt tartottak New-Yorkban, mely az „Amerikai Ellenőr“-ben részletesen le van írva s igen fenyesen sikerült. Volt diszmenet, mely mindent, a merre ment, nagy lelkesedéssel fogadtatt, magyar csúrda magyar borokkal, magyar koresma gulyáshussal, hazai minta szerint felállított mézeskalácsos sátor. A menet után következtek a hazafias szónoklatok s Palmer, amerikai tábornok szép beszéde, melylyel a magyar faj iránti rokonszenvenet tolmácsolta. A beszédek után következett a táncz. Az ünnepélyen résztvevők száma lehetett összesen 8000 egyén. Az étkezés közben a new-yorki magyar dalárda is produkálta magát — s bár ez volt első fellépése — igen szabatosan énekelte a három dalt.

Tartalom: Az új kor szelleme. Dr. Esterházy Sándor. — Új világ. Tolnai Lajos. — Fel puha párnáról. Szentesi Lajos. — A nagybácsi elbeszélés. Ferenczi Zoltán. — Egy komédiának utolsó felvonása. Abonyi A. — A legdrágább koszoru. Padl Árpád. — Az új év. n. — Postai posta. Gabányi. — Különfélék. — Tárca: Drezda és a sextini madonna. Dr. Farnos Dossó.